

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 44 (1–2015)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2015

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора

Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Пила В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Сафонова В. Є., д-р екон. наук, Хачатрян Г. Е., д-р екон. наук.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Гаркуша В. С., канд. юрид. наук, доцент, Демченко С. Ф., д-р юрид. наук, Джунь В. В., д-р юрид. наук, проф., Ковальська В. В., д-р юрид. наук, ст. наук. співр., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Курко М. Н., д-р юрид. наук, доцент, Мартиненко О. А., д-р юрид. наук, проф., Муравйов К. В., канд. юрид. наук, доцент, Недюха М. П., д-р філос. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф., Темченко В. І., канд. юрид. наук, доцент, Христинченко Н. П., канд. юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф., Ярмиш О. Н., д-р юрид. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бучек А. О., д-р психол. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 24 грудня 2014 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подолька (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 44 (1–2015). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2015. — 266 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

Міністерством освіти і науки України збірник “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з економічних наук (за наказом МОН України від 21.11.13 № 1609).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2015
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2015

Поліщук М. Г.

Щодо поділу правопорушень на дрібні та тяжкі в Україні та зарубіжних країнах і участі адвоката у процесі розгляду зазначених справ 136

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ 142

Сафонова В. Є.

Концепція ефективного співфінансування інноваційного потенціалу вищої освіти 142

Варениченко Л. Л., Фещенко О. Л.

Застосування моделі платіжного балансу для статистичного аналізу і прогнозування 151

Захожай В. Б., Корецька О. В.

Методика розрахунку інтегрального показника інноваційної спрямованості підприємств 158

Радзієвський О. І.

Специфіка управління національними підприємствами в умовах глобалізації 166

Бовш Л. А.

Аналіз основних аспектів розвитку готельного бізнесу в Україні в сучасних умовах 171

Грідчина М. В., Яковлева Н. Г.

Шляхи підвищення інноваційної активності вітчизняних підприємств 176

Чайка Н. Г., Каштанова Т. В.

Набуття комунікативних вмінь у процесі підготовки менеджерів 180

Юсеф Н.

Определение и многогранность международных экономических отношений в условиях глобализации экономики 188

Григор'єва М. І.

Удосконалення системи управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності у бізнес-плануванні 192

Бурсов Р. В.

Багатофакторний аналіз господарської діяльності промислових підприємств 201

Колесник В. М.

Підходи до оцінки ефективності управління витратами феросплавних підприємств 208

Любас Б.

Понятийно-категориальный аппарат, используемый в процессе изучения конкурентоспособности предприятий 214

Макарчук М. П.

Унікальні конкурентні переваги для підприємств 218

Марченко С. М.

Теоретичні засади формування адаптивних логістичних систем ціноутворення в системі маркетингу підприємств сільськогосподарського машинобудування 224

Маценко Є. В.

Моделі управління розвитком національної економіки та основні підходи до їх реалізації 236

Таранець В. О.

Методи виміру та оцінки ефективності застосування організаційного ресурсу 241

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ 246

Головатий Н. Ф., Пиарска Р.

Семья и семейная политика в условиях современных трансформирующихся обществ 246

Дуднік О. О., Дуднік А. С.

Психологічні проблеми професійного самовизначення випускників шкіл-інтернатів 252

Пиарска Р.

Проблема типологии семьи и ее функционального предназначения в современных обществах: теоретико-методологический аспект 255

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 261

О. О. ДУДНІК*Національний авіаційний університет, м. Київ***А. С. ДУДНІК***Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ*

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ВИПУСКНИКІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

Наукові праці МАУП, 2015, вип. 44(1), с. 252–254

Розглядаються проблеми професійного самовизначення, наведено результати дослідження процесу формування професійного самовизначення випускників шкіл-інтернатів.

Проблема професійного самовизначення має фундаментальний характер, оскільки стосується загальної проблеми життєвого становлення особистості. Однак існує категорія випускників шкіл-інтернатів, які через наявність особливих потреб і обмежених можливостей стикаються з низкою проблем, пов'язаних із забезпеченням їхнього соціального функціонування, зокрема, здобуття освіти. Такі проблеми стосуються як шкільного навчання дітей-інвалідів, так і здобуття професії.

До спектра *суб'єктивних (мікрорівень)* проблем насамперед належить наявність в інвалідів стійких порушень здоров'я, що потребує створення особливих умов для забезпечення професійного навчання та виробничої діяльності, психологічні особливості самооцінки, спілкування, мотивації, пов'язані з переживаннями через хворобу, її вплив на внутрішні особистісні якості інваліда.

Соціальні проблеми макрорівня — відношення суспільства та держави до людей з відхиленням у розвитку, розвиток та вдосконалення системи спеціальної освіти, орієнтація суспільства та держави на медичну модель інвалідності, яка розглядається як хвороба, патологія.

Соціальні проблеми мезорівня пов'язані з регіональними умовами, наявністю чи відсут-

ністю спецшкіл, спеціальних реабілітаційних центрів, спеціалістів-дефектологів на місцях мешкання сімей, де є дитина-інвалід.

За результатами теоретичного аналізу літератури виокремлено декілька підходів до професійного самовизначення особистості: суб'єктний (К. Абульханова-Славська, С. Рубінштейн, Л. Мітіна), діяльнісний підхід (Є. Клімов, І. Кузнецов, О. Леонтьєв, Є. Зеєр та ін.), акмеологічний (В. Зазикін, А. Бодальов, А. Деркач, Н. Кузьміна, А. Маркова та ін.), раціогуманістичний (Г. Балл, І. Бех, О. Мельник, Н. Побірченко, В. Рибалка, В. Синявський, Б. Федоришина), гуманістично-ціннісний (О. Бондарчук). В основу цього підходу покладено положення гуманістичної психології.

Однак у наукових дослідженнях звертається недостатня увага на психологічну роботу забезпечення сприятливих умов професійного самовизначення особистості з обмеженими можливостями. Психологічні умови особистісного самовизначення в освітньому процесі передбачають систему психологічного забезпечення, що охоплює психокорекцію, психологічну підтримку та допомогу [1].

У зв'язку з цим постає проблема розроблення цілісної системи професійної орієнтації, спрямованої на забезпечення успішності професійного самовизначення випускників

шкіл-інтернатів, застосування психореабілітаційних заходів, забезпечення психологічного супроводу всього процесу професійної та трудової реабілітації.

Дослідимо особливості професійного самовизначення випускників шкіл-інтернатів, та визначимо шляхи активізації професійного самовизначення учнів з особливими потребами.

Правильний вибір професії старшокласниками передбачає наявність професійної придатності, яку можна визначити як відповідність особистих інтересів, нахилів та здібностей людини до вимог професії [2].

Проблеми професійного самовизначення старшокласників пояснюються тим, що саме у них провідною діяльністю стає навчально-професійна, внаслідок чого основні зусилля вони спрямовують на ті види діяльності, які в подальшому будуть пов'язані з їхньою майбутньою професійною діяльністю [5]. Тому потрібно сприяти розширенню і поглибленню знань, умінь, пов'язаних з майбутньою професією. Діяльність, спрямована на формування трудових взаємин, у випускників стабілізується, набуває особистісного сенсу, забезпечує розвиток соціальної активності [3].

У цьому дослідженні професійне самовизначення розглядається як процес розвитку особистості в професійній діяльності, що охоплює значний період її життєвого та трудового шляху [4]. Як складне структурне утворення особистості професійне самовизначення відображає погляд людини на світ, професій, на конкретну професію, її можливості в оточуючому середовищі, а також власні наміри щодо самореалізації в межах певної трудової діяльності. Вирішальним у професійному самовизначенні є вибір професії в період отримання молодого людиною загальної освіти.

Дослідження проводилось на базі школи-інтернат № 6 м. Києва, школи-інтернат № 18 м. Києва та Житомирської ЗОШ-інтернат № 29.

У дослідженні брали участь учні 9–11 класів. Загальна кількість вибірки склала 82 людини віком від 15 до 19 років, з них: 43 дівчини, 39 юнаків, 29 учнів 9-х класів, 28 учнів 10-х класів, 25 учнів 11-х класів. Дослідження

проводилось під час навчального процесу в індивідуальній та груповій формі.

Для досягнення поставленої мети дослідження застосовувались такі психодіагностичні методики: опитувальник професійної готовності (ОПГ) Л. Кабардової, диференційовано-діагностичний опитувальник інтересів — ДДО (за Є. Клімовим), методика “ціннісні орієнтації” М. Рокіча, опитувальник професійної спрямованості (ОПС) Д. Голанда. Модифікацію стимульного матеріалу провели В. В. Синявський, О. О. Яшишин, застосовано методику визначення професійних переваг Б. Басса.

В результаті аналізу емпіричних даних отримано такі результати.

У першу групу ввійшли учні з високими показниками професійного самовизначення: виражений інтерес до світу професій співвідноситься з розвинутими вміннями в деяких з них, наявність схильностей та позитивне відношення до професійної діяльності. У виборі професії учні насамперед керуються інтересами та потребами, самостійністю та усвідомленістю професійного вибору. Учні цієї групи визначилися, в якому виші вони продовжуватимуть навчання.

У другу групу ввійшли учні з середнім показником професійного самовизначення: відзначається інтерес до певного виду діяльності, але при цьому відсутні вміння та навички у цій сфері діяльності, не завжди успішне оволодіння практичними вміннями та навичками, нестійкий інтерес до праці та майбутньої трудової діяльності. Учні цієї групи бояться серйозних труднощів при реалізації своїх намірів.

У третю групу ввійшли учні з низьким рівнем професійного самовизначення, що характеризується відсутністю виражених інтересів, відсутністю вмінь, навичок у професійній сфері, байдужим ставленням до майбутньої професійної діяльності, зниженням динаміки інтересів, перекладанням відповідальності за професійний вибір на інших людей (батьків, друзів).

З наведених даних видно, що тільки 28,5 % старшокласників зробили попередній вибір майбутньої професії. Причому серед учнів

11-х класів цей відсоток більший. Це можна пояснити тим, що випускники основної школи до вибору майбутньої професії ставляться більш серйозно.

Більшість учнів 10–11-х класів обирають професії за порадою батьків, друзів, учителів. Тим часом 48 % учнів 11-х класів відповіли, що вони обрали для себе майбутню професію самостійно.

У 37 % старшокласників вибір професії залежить від батьків. За результатами дослідження, переважна більшість учнів не знають змісту, умов праці і вимог до професій, які обирають, як свій майбутній фах.

Отже, результати дослідження вказують на те, що проблеми професійного самовизначення випускників шкіл-інтернатів є досить вираженими. Більшість учнів мають негативне ставлення до праці і досі не визначилися з майбутньою професією. Результати спостереження та опитування дають підстави вважати, що близько 15 % учнів остаточно не визначилися з майбутньою професійною діяльністю, 40 % беруть на себе певні зобов'язання, але не долають етап прийняття самостійних рішень, їхній вибір професії здебільшого нав'язаний іншими людьми.

Подальшими завданнями цього дослідження є вивчення особливостей формування особистісної готовності до майбутньої професії та розроблення програми психолого-педагогічного супроводу, спрямованої на оптимізацію професійного самовизначення випускників шкіл-інтернатів.

Література

1. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. А. В. Петровского. — М.: Просвещение, 1973. — 212 с.
2. Голомшток А. Е. Выбор профессии и воспитание личности школьников. — М.: Педагогика, 1979. — 158 с.
3. Гриншпун С. С. Теория и практика профессиональной консультации учащихся общеобразовательных школ: Автореф. дис. ... докт. пед. наук. — М., 1993. — 32 с.
4. Климов Е. А. Как выбирать профессию. — 2-е изд., доп. и дораб. — М.: Просвещение, 1990. — 159 с.
5. Пилипчук О. Ф. Професійна спрямованість особистості, її сутність і проблема формування в процесі профорієнтаційної роботи // Оновлення змісту і методів психології освіти та професійної орієнтації: Зб. наук. праць, Наук. записки РДПІ. Вип. № 6. — Рівне: РДПІ, 1999. — С. 44–50.

Визначено проблеми негативного ставлення до праці старшокласників та їх невизначеності з вибором майбутньої професії. Описано статистику професійного самовизначення старшокласників. Визначено завдання для подальших досліджень у цій галузі.

Определены проблемы негативного отношения к работе старшеклассников и их неопределенности с выбором будущей профессии. Описана статистика профессионального самоопределения старшеклассников. Поставлены задачи для дальнейших исследований в данной области.

Identified the problem of negative attitude to work high school students and their uncertainty with the choice of future profession. Statistics of professional self-described high school students. Set targets for further research in this area.

Надійшла 15 січня 2015 р.